

Øvrige kapitler i studieboka
om imperialismen kan lastes ned fra
<http://akp.no/ml-historie/pdf/studieboker/>

Kapittel 3

Dette gjør imperialismen mot den 3. Verden !

3.1. Bakgrunnen.

Noen ord om den hvite europeiske og nord-amerikanske imperialismens slavebinding av Afrika, Asia og Latin-Amerika.

Slaveriet utrydda mange steder kremen av Afrikas ungdom.

- Rovmordet; Zaïres folketall falt fra ca. 45 mill. i 1900 til 10 mill i 1960.

- Ressursplyndringa.

- Kulturmordet; ødeleggelser, rått tjuveri, men også misjon og utdanning som kulturmord

Sum: Det største folkemordet i historia.

Når det formelle koloniveldet er avvikla, skyldes det ikke de hvites menneskekjærlighet og reformvilje, men revolusjonær frigjøringskrig.

I 1987 finnes det nesten 170 sjølstendige land. Omlag 100 av dem har oppnådd sjølstendighet etter 2. verdenskrig. Det gamle kolonisystemet brøyt sammen. Se på et kart over koloniene pr. 1945. Avviklinga av kolonisystemet gikk fort. Det hang sjølsagt sammen med at de gamle kolonimaktene England og Frankrike gikk sterkt svekka ut av krigen. Men det hang like mye sammen med den kampen de undertrykte nasjonene sjøl førte. Kina gjennomførte en stor revolusjon, den største i verdenshistoria. Men også andre folk førte væpna frigjøringskamper. I Indo-kina førte det vietnamesiske, det laotiske og det kampucheanske folket krig mot de gamle og de nye koloniherrerne, først Japan, så Frankrike og så USA. I Malaya og på Filippinene var det sterke geriljabevegelser, som riktignok blei slått, men som fikk mye å si for utviklinga av sjølstendigheten. Ghana blei sjølstendig etter en periode med folkereising. I Kenya førte mau-mau bevegelsen geriljakrig mot det britiske militærstyret. I den gamle britiske kolonien India var det en militant frihetskamp som førte fram til sjølstendighet. Folket på Cuba gjorde revolusjon mot et gjennomkorrupt lakeiregime. I Algerie kasta NLF ut franskmennene og i Kongo reiste folket seg mot belgisk og annen imperialisme.

Og dette er bare en svært forkorta oversikt med eksempler på den store frigjøringskampen mot kolonialismen. En grundig og detaljert gjennomgang vil vise at det ville vært umulig for imperialismen å herske lenger på den gamle måten. Bokstavlign

talt hundrevis av millioner mennesker reiste seg mot kolonisystemet. En revolusjonær orkan feide over store deler av verden. Det var denne kampen og ikke framveksten av en større humanisme i de imperialistiske landa som førte fram til avkoloniseringa. Det var ikke noe alternativ for imperialismen å holde på det gamle systemet. Valget sto mellom å avvikle den tradisjonelle kolonialismen raskt og prøve å beholde den reelle kontrollen underveis eller å bli feid overende av folkeopprøret. Det var slik nykolonialismen oppsto.

Den europeiske og nord-amerikanske imperialismen la opp en strategi for å forhindre revolusjon og bevare sitt herredømme.

«If you can't beat them, join them!» (Hvis du ikke kan slå dem, så gå sammen med dem.) Omtrent slik må imperialismens strategier ha tenkt. Kravet om sjølstendighet blei så sterkt at det var umulig å komme utenom. I stedet for å satse alt på en umulig oppgave, valgte imperialismen etterhvert strategien med å godta formelt nasjonalt sjølstyre, men å sikre seg reell økonomisk og politisk kontroll. Et krampaktig forsøk på å bevare kolonialismen «to the bitter end» ville ha drivi den voksende anti-imperialismen over til de mest konsekvente revolusjonære kreftene. Ved å gi opp dette, og i stedet tilby tilsynelatende sjølstendighet, lyktes imperialismen (aktivt fulgt opp gjennom direkte bestikkelser, snikmord på revolusjonære ledere som Lumumba osv.) å sikre seg en klasse av lokale lojale representanter, en klasse som kunne garantere imperialismen markeder, råstoffer, billig arbeidskraft, militærbaser og politisk innflytelse.

NB: Det europeiske sosialdemokratiet har vært en lojal utøver av den nykoloniale politikken, fra Trygve Lie til Gro Harlem Brundtland.

3.2. Eksempler på strategier som er blitt tilbudt utviklingslanda de siste 20 åra, og skjebnen til disse strategiene.

3.2.1. U-hjelp

Eksempel *Kerala, India*. Snille norske hjelpere ville hjelpe de fattige på våre premisser. Økologisk balansert kystfiske blei erstatta med havgående motorfartøyer med kraftblokk. Ved å ta en teknologi utvikla for norske forhold gjennom generasjoner og dumpe den rett ned i Kerala, gjorde det norske prosjektet noe som seinere kan oppsummeres som en av hovedproblemene med u-hjelp. Fisket blei riktignok effektivisert; ja så effektivt at det skrapte bønn av ressursene. Fisk, yngel og næringsgrunnlaget for fisken blei ødelagt langt til havs. Det var ikke lenger mulig for de fattige kystfiskerne å skaffe seg et utkomme. Før hadde de i det minste fisk å leve av. Heretter kunne de bare skaffe seg fisk ved å kjøpe den, noe de sjelden hadde råd til. Og hvem hadde

råd til de moderne redskapene? Jo, sjølsagt de som var rikest fra før. Dermed økte u-hjelpa klaseskillene, den ødela næringsgrunnlaget og dermed livsgrunnlaget for de fattige. Fiskeristasjonen har blitt storma gang på gang. Mange blei drept i kampene om stasjonen. På tross av at de norske hjelperne sikkert hadde de beste hensikter i verden endte de opp med å gjøre mer skade enn gagn. En hovedårsak til dette er at hele ideologien bak u-hjelpa har vært sterkt prega av «den hvite manns byrde», forestillinga om at nå skal vi i det rike siviliserte nord komme og spre lyset og vise de usiviliserte og primitive menneskene i sør hvordan det skal gjøres. Denne holdninga har gjort det umulig for hjelperne å lære av dem de skal hjelpe og å utvikle prosjekter på de fattiges vilkår.

I det nordlige Tanzania skulle Canada gjennomføre et viktig jordbruksprosjekt. For å gjennomføre dette måtte de

Forfeila bistandsarbeid har ført til tørkekatastrofe!

fjerne de folka som bodde på jorda fra før. Så utplasserte de en stor mengde kanadiske maskiner og utstyr og rydda de området for skog og annen vegetasjon. Slik lagde hjelperne en kunstig prærie, slik kanadierne gjerne vil at en hveteåker skal se ut. Så sådde de hvete. Etter få år var jorda så utvaska og erodert at det gikk djupe canyon-liknende kløfter gjennom åkrene. En betydelig økologisk katastrofe i det lokalmiljøet. Nå er det det å tilføye at i denne delen av Tanzania spiser ikke folk hvete. Likevel kan Canada oppsummere prosjektet som en suksess: det blei gjennomført etter tempoplanen, kanadiske firmaer fikk kontrakter og prosjektet blei betalt.

Canada fulgte opp suksessen med å bygge et bakeri i Dar es Salaam. Det var et fellesprosjekt med Tanzania Milling Corporation. Canada ga Tanzania et lån på 7 millioner kroner, men utstyret kosta 15,8 millioner. Og alt sammen skulle kjøpes fra Canada. Bakeriet var imidlertid en kopi av et bakeri i

I Afrika er det kvinnene som dyrker den jorda som familien skal leve av, mens mennene dyrker de produktene som er berekna på markedet (cash crops).

Alberta, Canada. Det var velisolert og bygd for å tåle 30 minusgrader. I Tanzania er det sjelden under 20 plussgrader. Derfor blei det ofte for varmt for bakeriarbeiderne, slik at bakeriet måtte stenge i perioder. For å sikre markedet til bakeriet fikk alle småbakeriene i Dar es Salaam inndratt sine konsesjoner. Bakeriet fikk monopol og hundrevis av kvinner mista jobbene sine. På toppen av det hele var den tanzanianske hveten uegna for dette bakeriet, slik at det i stedet måtte importeres hvete fra Canada. Dette var også en suksess, fordi prosjektet var ferdig i tide og Canada fikk eksportert kapitalvarer og hvete. Men befolkninga fikk dyrt brød og upålitelig matforsyning. (Når bakeriet stengte på grunn av varmen.)

I Afrika er det kvinnene som dyrker den jorda som familien skal leve av, mens det er mennene som har blitt de som dyrker de produktene som er beregna på markedet (cash-crops). Hjelpeprosjekter går ofte til cash-crops, og derfor går opplæring

og kapital til mennene, mens kvinnene ikke bare utelates, men svært ofte blir direkte skadelidende. I et afrikansk land, skriver Susan George i «Hvorfor den andre halvparten dør», blei det satt i gang et hønseprosjekt. Men det blei ikke sørga for vann. Resultatet var at oppgaven med å hente 25 liter vann pr. dag pr. 100 høner bokstavelig talt falt på kvinnes skuldre. Det moderniserte jordbruket har ført til mer slit for kvinnene. I Malawi trudde u-hjelperne at folk var tilbakeleggende fordi de ga opp et nytt jordbruksprosjekt etter ett år. Men nærmere undersøkelser viste følgende: Tidligere hadde folk i dette distriktet klart seg på et sjølbergingsjordbruk. Med det nye jordbruket blei de avhengige av markedet, men de hadde ingen transportmidler for å nå dette markedet. Unntatt kvinnes skuldre og føtter. Etter en sesong sa kvinnene: «aldri mer!».

Norske eksperter på frossenfisk skulle hjelpe afrikanerne i gang med en teknologi som jo har vært en suksess her hjemme på 60-70 grader nord. Et stort og dyrt fryseri og frossenfisk-anlegg blei bygd. Først etterpå viste det seg at dette området ikke hadde nok strøm til å holde fryseriet i gang. Fisketilgangen var også for uregelmessig til at et slikt anlegg kunne fungere rasjonelt. I dette området hadde fiskerne i uminnelig tider basert seg på en tørketeknikk. Den fungerte svært bra med den største energikilden de hadde, nemlig sola. I dag er fryseriet oppgitt og står der som et monument over en feilslått politikk.

Eksemplet med Canada som knytta u-hjelpa til kjøp av kanadisk utstyr er ikke uvanlig. Det er typisk. Stadig flere i-land gjør dette til ei forutsetning for å gi hjelp. I stadig større grad blir derfor u-hjelpa en form for subsidiering av næringslivet i i-landet. Det riktige ville vært å kalle det «i-hjelp». Mange land, blant dem Norge, bruker u-hjelpa også som «døråpner» for å skaffe innpass for sitt eget lands eksport i mottakerlandet.

I boka «Afrika i krise» viser Lloyd Timberlake hvordan mange u-hjelpsprosjekter direkte blir årsak til økologiske katastrofer. Brønnboringa tvers over Sahel-beltet har gitt slike resultater. De har endra vandringsrutene til kvegnomadene og skapt reine leire rundt hver brønn. Der blir vegetasjonen så overbeita at den ikke klarer å overleve. Resultatet blir ørken, en så gold og næringsfattig ørken at ei ku ikke kan gå tvers over den uten å sulte i hjel. Rundt hver brønn er det skapt en perfekt sirkelrund ørken. Disse brønnørknene danner i dag et belte over Afrika.

3.2.2. Grønn revolusjon

I 1970 ga norske sosialdemokrater fra forskjellige partier *fredsprisen* til den norsk-kanadiske biologen Norman Borlaug. Hvorfor? Han hadde utvikla kornslag som kunne produsere mye mer korn enn tidligere. Men hvorfor fredsprisen? Jo, utfra forestillinga om at årsaken til fattigdommen ligger i mangel på

mat. Ved hjelp av den «grønne revolusjonen» skulle en forhindre den røde revolusjonen.

Hva blei resultatet av den grønne revolusjonen? Jo, både Mexico og India har i dag overskudd på korn og overskudd på jordløse fattigbønder. Borlaugs kornslag krevde kunstig vanning, kunstgjødsel og maskinelt jordbruk. Hvem hadde kapital til dette? Ganske riktig, ikke fattigbønder. De bønder som blei igjen måtte kjøpe kunstgjødsel, insektmiddel og maskiner på verdensmarkedet. Det var til og med så viselig anlagt at de nye og høyproduktive kornslaga er sterile, de kan ikke frø seg sjøl. Så må en også kjøpe såkorn hvert år. Og hvem er det som kontrollerer handelen med og produsjonen av alt dette? Jo, ganske riktig; noen få imperialistiske selskaper i den rike verden. Når Mexico City kanskje vil nå 30 mill. i innbyggertall i år 2000, er det et direkte resultat av den grønne revolusjonen.

Når norske jordbruksekspertene råder bønder i Afrika til å begynne pengejordbruk med de nye kornslaga, så skaper dette automatisk et marked for Norsk Hydro. En annen sak er at kunstig vanning i disse områdene fører til overflateuttørring og oppsamling av salt. Etter ei tid blir jorda utpint og så salthoding at den ikke kan dyrkes lenger. I Sahel blei 5000 hektar hvert år lagt under kunstig vanning. Men hvert år gikk også 5000 hektar jord ut av drift på grunn av salt, uttørring og erosjon som var en direkte følge av den kunstige vanninga. Gevinsten var altså ikke en eneste kvadratmeter mer dyrkingsjord, men prosjektene regnes likevel som suksesser.

3.2.3. UNCTAD og ny økonomisk verdensordning

Den tredje verden satte søkelyset på det skeive bytteforholdet mellom industriland og u-land. Opprettelsen av OPEC og nasjonaliseringa av oljekildene var et varsel om økende misnøye og vilje til aksjon. De rike landa lovet dialog og utjamning av bytteforholdet gjennom konferanser, samtaler og gradvise tiltak. UNCTAD- FN's konferanser for handel etc. satte opp timeplaner og produserte tonnevis med papir.

Men i alle vesentlige spørsmål blokkerte industrilanda utjamning. På UNCTAD i Manila tok Norge standpunkt for norsk rederkapital og mot u-landas skipsfartskrav.

Prinsippene for NØV skulle være:

- Råderett over ressursene
- Økt markedsadgang
- Bedring av bytteforholdet
- Globale råvareavtaler
- Økte finansielle overføringer uten betingelser
- Økt industrialisering
- Økt adgang til teknologi
- Økt bistand

Men 10-15 år etter at krava fikk oppslutning i verdensmålestokk er bytteforholdet blitt enda verre. Industrivarene er blitt mye dyrere og u-landas råvarer har falt gjennom bønn. I 1975 kunne et tonn kaffe kjøpe 290 fat olje, i 1983 bare ca. 90. Kaffens evne til å betjene renter på utenlandske lån falt med over 60 % i samme periode. Kjøpekrafta til sukker og kakao har falt med henholdsvis 50% og 85% i samme periode.

Det er ikke bare det at det ikke har blitt bedre etter alt snakket om utjamning. Det er i denne perioden det virkelig er blitt drastisk mye verre.

Botswana-skinken:

Skulle egentlig omfattes av Norges vilje til u-lands handel, men nei:

- Ved første søknad: Vi skulle gjerne, men den har dessverre for høyt nitratinhold. (Laboratorieprøver viste at den hadde lavere nitratinhold enn tilsvarende norske produkter.)
- Men da må den avgiftsbelegges slik at den ikke skader norsk produksjon.
- Og så er det ikke riktige stemples på papirene.
- Dessuten må den kvotereguleres (liten kvote).
- Avgiften overføres til et fond for å støtte norske produsenter.
- Dessuten mangler det fortsatt noen stemples på dokumentene.
- Til slutt gikk fondet til bl.a. Stabbur-Nilsen for å støtte eksport av corned-beef.

3.2.4. NIC-land

På syttitallet hadde en del land i 3. verden en rask vekst. Spesielt i land som la opp til en ekstrem frihandel, undertrykking av fagorganisering, full åpenhet for utenlandsk investering osv. De blei kalt *New Industrialized Countries*, *NIC-land*. Dette var det nye evangeliet. Nigeria, Sør-Korea, Taiwan, Singapore, Mexico, Brasil osv. Og de fikk virkelig vekst. De mest lovende landa fikk så mye lån fra vestlige banker som de var i stand til å motta og vel så det.

Men i følge kapitalismens lover vokser ikke markedet etter samme lover som vekst i produksjonen. Verdensmarkedet stagnerte i denne perioden. NIC-landa skulle derfor inn på et metta marked og konkurrere med de sterkeste industri-landa. Resultat: overproduksjon, krise, stagnasjon. I dag er det nettopp NIC-landa som topper gjeldskriselista. Nigeria sparker ut hundretusener av fremmedarbeidere, Sør-Korea legger ned verft, Brasil går fra krise til krise. Mexico er på sammenbruddets rand.

3.2.5. Cash-crop

Både u-hjelps rådgivere og den internasjonale storkapitalen råda og tvang u-landa til å satse på cash-crops (kapitalprodukter fra jordbruket) framfor matproduksjon og allsidig næringsutvikling. Tankegangen var besnærende: Dere har mulighet til å dyrke kakao. Det er en vare med høy pris på verdensmarkedet. Hvis dere konsenterer dere om det, vil dere tjene så mye at dere både kan kjøpe den maten dere trenger og maskiner og andre industrivarer på verdensmarkedet.

Senegal som for tjue år sia var sjølforsynt med korn og dessuten korneksportør, gikk inn på denne linja. Det vil si: Den gamle kolonimakta Frankrike, lokka og pressa senegalesiske bønder til å produsere peanøtter, som Frankrike trengte i sin såpeindustri. Pengeinntektene fra peanøttproduksjonen blei i stor grad brukt til å kjøpe industrivarer fra Frankrike som utkonkurerte de lokale handverksproduktene. Dermed blei det lokale handverket for en stor del rasert. Frankrike senka prisen på peanøtter, og senegalesiske bønder måtte legge ut mer av jorda si som peanøttland, for å holde inntektene oppe. Den lokale matvareproduksjonen gikk tilbake. Det blei nødvendig å kjøpe korn i utlandet for å mette befolkninga. Bønda måtte låne penger for å drive maskinelt jordbruk, for å skaffe seg kunstgjødsel, insektmidler osv. For å betale gjelda måtte de dyrke enda mer peanøtter. Prisen falt ytterligere. Men nå var jordbruket forandra fra et sjølbergingsjordbruk til monokultur. Den ensidige drifta førte til ubalanse i naturen, utpining av jorda. Jorda blei mer utsatt for vinderosjon og forørkning. Et land som tidligere skaffa seg den maten det sjøl trengte var forvandla til et katastrofeområde gjennom imperialistisk utbytting. Landet har ikke råd til verken å kjøpe mat eller maskiner. Den beste jorda har gått til en produksjon folket ikke har behov for, men som er diktert ut fra interessene til internasjonal agro-business. De fattige landa prøver å møte prissaksa med å produsere enda mer cash-crops. Dette fører til rovdrift på ressursene, det fører til ørken-spredning og annen økologisk krise. *Det blir som en narkoman som stadig må ta mer stoff for å henge sammen.*

Dette forholdet er ikke bare etablert mellom u-landa og de vestlige imperialistiske landa. Sovjet følger i sin samhandel med den tredje verden akkurat samme politikk. For eksempel har Sovjet sørga for at Cubas monokultur av sukker har blitt opprettholdt og forsterka. Sovjet skaffer seg fosfat fra Marokko, jute og råbomull fra India, kakao fra Ghana og bauxitt fra Guinea etter nøyaktig samme mønster som de vestlige landa praktiserer: billige råvarer ut, dyre industrivarer inn.

3.3. Gjeldskrisa.

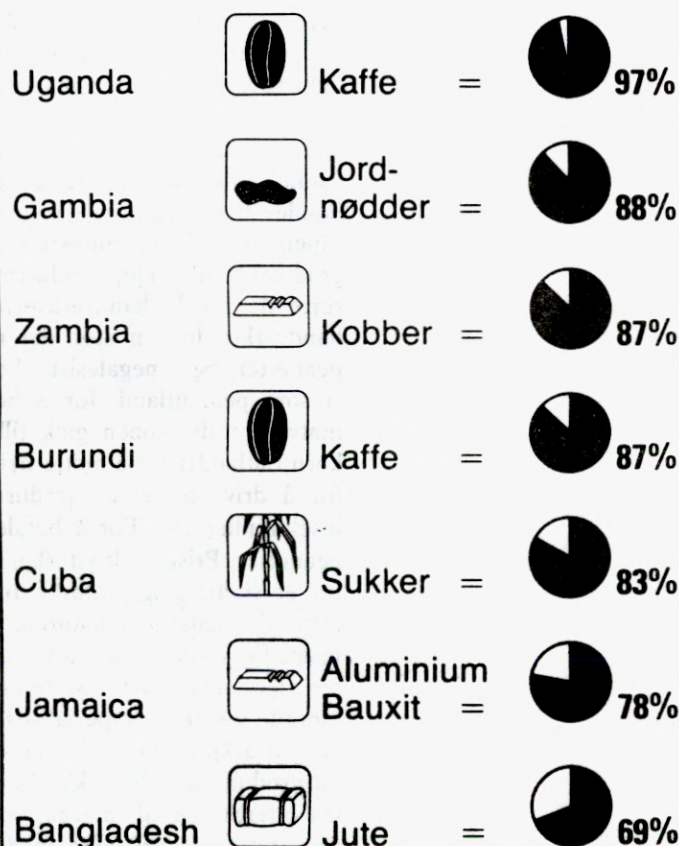
3.3.1. Hvorfor?

På midten av 70-tallet hadde de økte oljeprisene fort til en opphopping av petrodollar i vestlige banker. Kapitalismen er som

Fra «Derfor er de fattige» s.114

Figuren viser hvordan «cash crop»-produksjonen fører til avhengighet av ett råvareslag (monokultur).

Den viktigste råvares andel af den samlede eksport 1980

system ikke opptatt av penger i seg sjøl, men penger som kapital, dvs. ny investering, ny akkumulasjon. Sirkulasjonen kan ikke stoppe opp, den må øke.

Derfor trygla bankene land om å ta opp lån. Lån blei fallbudt til negativ realrente.

På slutten av syttitallet var det krise i økonomien i industrilanda. Industrien fikk ikke omsetning for produksjonen. Utlåninga til den tredje verden åpna et nytt marked. U-landa satte seg i gjeld for å kjøpe I-landas overproduksjon. Slik blei krisa i industrilanda dempa. (Her finnes det tall i boka «Brudd».)

Gjennom den dramatiske økninga i dollarkursen og rentenivået blei negativ realrente forandra til et forferdelig åk. Bare de årlige renteutgiftene oversteig verdien av mange u-lands årlige eksport. Dette skjedde samtidig med at prisene på råvarer falt.

HANDEL OG RENTEUTGIFTER FOR SJU STORE GJELDSLAND:

1981, 1984 og prognose for 1989. Total utenlandsgjeld for hvert enkelt land i parentes (utg. av 1985, milliarder dollar).

Argentina (48)	1981	1984	1989	Brasil (99)	1981	1984	1989
Eksport	9,1	8,4	12,5	Eksport	23,3	26,4	42,5
Import	9,4	8,4	7,9	Import	22,1	14,3	28,5
Handelsbalanse	- 0,3	4,1	4,6	Handelsbalanse	1,2	12,1	14,0
Renteutgifter	3,5	5,7	7,4	Renteutgifter	9,8	11,2	14,1
Renter i % av eksportinntekter	38,5	67,9	59,2	Renter i % av eksportinntekter	42,0	42,4	33,2
Chile (20)	1981	1984	1989	Mexico (97)	1981	1984	1989
Eksport	4,0	3,9	6,6	Eksport	19,4	23,0	39,6
Import	6,6	3,3	5,4	Import	25,1	11,0	29,5
Handelsbalanse	- 2,6	0,6	1,2	Handelsbalanse	- 5,7	12,0	10,1
Renteutgifter	1,9	2,3	3,5	Renteutgifter	8,4	10,9	13,2
Renter i % av eksportinntekter	47,5	59,0	53,0	Renter i % av eksportinntekter	43,3	47,4	33,3
Venezuela (35)	1981	1984	1989	Sør-Korea (42)	1981	1984	1989
Eksport	19,5	15,0	23,6	Eksport	20,7	27,5	54,3
Import	12,1	8,5	14,1	Import	24,3	28,9	56,8
Handelsbalanse	7,4	6,5	9,5	Handelsbalanse	- 3,6	- 1,4	- 2,5
Renteutgifter	3,9	4,3	4,7	Renteutgifter	3,0	3,8	4,9
Renter i % av eksportinntekter	20,0	28,6	19,9	Renter i % av eksportinntekter	14,5	13,8	9,0
Filippinene (27)	1981	1984	1989	Kilder:			
Eksport	5,7	4,5	6,2	Wharton Econometric Forecasting Associates,			
Import	7,9	5,9	8,2	World Economic Outlook,			
Handelsbalanse	- 2,2	- 1,4	- 2,0	Oktober 1984,			
Renteutgifter	1,1	1,9	2,5	Manufacturers Hanover/			
Renter i % av eksportinntekter	19,3	42,2	40,3	The Economist.			

STORE BANKERS UTLÅN TIL STORE GJELDSLAND:

Her en oversikt over banker i Storbritannia og USA og deres utlån til de fire største gjeldslandene i Latin-Amerika, regnet i forhold til kapitalen deres, ved slutten av 1984 (%).

Britiske banker:

National Westminster	73
Barclays	62
Lloyds	165
Midland	205

USA-banker:

Citicorp	140
Bank of America	122
Chase Manhattan	142
Manufacturers Hanover	173
J.P. Morgan	103
Chemical	134
Bankers Trust	114
First Chicago	103

Kilde: Lever and Huhne: Debt and Danger (1985).

BRUTTO NASJONAL PRODUKT PR. HODE, 1982		
	BNP pr. hode 1982 (\$)	Prosent av USA: BNP pr. hode 1982
Mexico	2.270	17,3
Argentina	2.520	19,1
Brazil	2.240	17,0
Venezuela	4.140	31,5
Chile	2.210	16,8
Peru	1.310	10,0
Colombia	1.460	11,1
USA	13.160	100,0
Storbritannia	9.660	73,4

Kilde: Lever and Huhne: Debt and Danger (1985).

3.3.2. U-landa flådd tre ganger.

- Først måtte de betale vår krise ved å kjøpe vår overproduksjon.
- Så måtte de betale ågerrente på dette lånet.
- Så måtte de stramme inn sin egen økonomi, svekke skolevesenet, redusere helsetilbudet, skjære ned lønninger osv. etter diktat fra IMF for å betale lånet.

For enkelte grupper i Mexico er reallønna nå nede på nivå med 1911. I en rapport om årsakene til sulten i Afrika som er utarbeida for Kirkens Nødhjelp heter det:

«... det internasjonale pengeondet (IMF) har tvunget de afrikanske landene til å foreta drastiske budsjett-tiltak. Den økonomiske avhengigheten og de kravene som de afrikanske landene må oppfylle for å få lån, gjør det nesten umulig for dem å overvinne den krisen de nå er inne i og legge planer for en annerledes framtid...»

«.. bankene i de vestlige land styrer vanligvis den nasjonale kredittpolitikken i en retning som favoriserer profittskapende sektorer. Dette går på bekostning av sektorer på landsbygda eller aktiviteter som blir satt i gang på innenlandsk initiativ. Det er altså utenlandske interesser som dominerer Afrika..» Og dette har Kirkens Nødhjelp dessverre bare så altfor rett i.

3.3.3. Gjeldskrise er også imperialismens krise.

Den tredje verden har lånt 900% av egenkapitalen til USAs storbanker. En del land har starta betalingsboikott. Peru vil ikke betale mer enn 10% av sine eksportinntekter i renter og avdrag, og har derfor blitt svartelista av IMF. Brasil har innstilt betalingene. Det samme gjelder flere andre land. Dette truer sjølve grunnlaget til i-landas økonomi.

I den seinere tida har i-landa benytta krise til å sikre seg nytt fotfeste i u-landa gjennom «equity-swap», dvs. bytte gjeld mot gruver, fabrikker og andre reelle verdier. (Det amerikanske stjernekrigsprogrammet må sees i sammenheng med krise. Dersom det blir satt i verk, vil det være det største statsfinansierte markedet i USAs historie. Industrien får et nytt kjempemarked i krigsmaskineriet. Kapitalen til dette vil i stor grad bli dratt inn fra Europa og Japan. De andre industrilanda vil måtte blø for å redde amerikansk industri.)

«Den svarte tirsdagen», 19. oktober 1987 slo denne krise inn på den amerikanske børsen. I løpet av en dag falt kursene på New York børsen med over 22 %, eller nesten dobbelt så mye som under det legendariske krakket i 1929. Sammenbruddet viser at USA i lang tid har sirkulert papirverdier. De høye kursene på børsen var ikke uttrykk for en stor styrke i det amerikanske produksjonsapparatet. Tvert om hadde USA ved hjelp av vold og tvang fått resten av verden til å betale for de kroniske problemene i amerikansk industri. USA var blitt verdens største gjeldsland, og hadde et gigantisk underskudd på betalingsbalansen med utlandet. Amerikansk industri blei utkonkurrert av japanerne og delvis europeerne på forbrukerelektronikkmarkedet og på småbilmarkedet. Bare en hard amerikansk proteksjonisme kombinert med straffetiltak mot landets vestlige konkurrenter, jfr. Toshiba / Kongsberg Våpen-affæren, har hindra et ytterligere sammenbrudd for USA.

Verdensbanken.

Verdensbanken blei oppretta samtidig med Pengefondet (IMF). Medlemmene i Verdensbanken må være medlemmer i Pengefondet. De store imperialismaktene, unntatt Sovjet dominerer, akkurat som i Pengefondet. Opprinnelig skulle banken gi lån til gjenoppbygginga etter krigen, men den gir nå utelukkende lån til 3.verdenland. Verdensbanken låner bare til rentable prosjekter, og gir god profitt til andelseierne. En underavdeling av banken (IDA), gir derimot «myke» lån med 10 års avdragsfrihet, 40-50 års avdragstid og ekstra lav rente. Den er avhengig av bevilgninger over U-hjelpsbudsjettene i USA og andre land.

Verdensbanken står bak en rekke mislykka gigantprosjekter innen industri og elektrisitetsforsyning, f.eks. gigantiske damanlegg. Under Robert McNamaras ledelse i 70-åra blei mer av pengene brukt på jordbruksprosjekter, og ideologien blei forandra. Nå var det «om å gjøre å nå de virkelig fattige» og hjelpe dem til å øke produksjonen. Dette har banken naturligvis ikke lykkes med. En av årsakene er at utåna i stor grad har gått til regimer som ikke er interessert i forandring. Banken stoppa f.eks. utbetalingene til Chile da Allende kom til makta, og tok dem opp igjen da han blei styrta. På et tidspunkt da det internasjonale presset for boikott av Chile var stort, ga Verdensbanken nye store lån. En annen årsak er at banken fullstendig samordner politikken sin med amerikansk utenrikspolitikk. Den trakk seg fra Aswan-prosjektet i Egypt da Egypt orienterte seg mot Sovjet. En tredje årsak er at banken aldri stiller vilkår om endringer i maktstrukturen i de landa den låner til. Dermed blir det de lokale godseierne som tjener på jordbruksprosjektene, mens fattigbøndene blir utkonkurrert. Susan George nevner f.eks. (i «Slik dør de andre» at alle brønner som Verdensbanken fikk bora i Bangla Desh, blei godseiernes private eiendom. Fattigbøndene måtte betale høye avgifter for å bruke vannet, og mista på den måten jorda si.

I Etiopia var Verdensbanken ansvarlig for en hungerkatastrofe som krevde 100 000 menneskeliv, da de dyrka opp Awashdalen i samarbeid med et agrobusiness-firma. Nomadene i Afarstammen var ikke lenger i stand til å bruke dalen til beite i den delen av året hvor andre beitemarker var avsvidde og tørre.

Under sin nåværende direktør Barber Conable har banken lagt stor vekt på å være et redskap for den såkalte Bakerplanen for å løse gjeldskrisa. Planen går ut på å gi mer lån til gjeldslanda, men på en slik måte at de bygger opp internasjonalt konkurransedyktige foretak i industri og jordbruk, og legger ned uproduktiv og uprofitabel virksomhet. Slike «strukturomleggingslån» er ikke egna til å redusere arbeidsløsheten eller bedre befolkningas liv, men bare til å sikre at gjeldslanda betaler for seg og fortsetter å være undertrykt av imperialismen.

Verdensbanken har utarbeida en god del statistikk og faktamateriale som anti-imperialister kan gjøre seg nytte av.

Hvert år gir den ut en omfattende årsrapport.

Det internasjonale pengefondet. (IMF).

Det internasjonale pengefondet (IMF) blei danna i 1944 og begynte å virke i 1947. Det hadde til oppgave å hjelpe medlemslanda over midlertidige betalingsbalanse-problemer ved å gi dem lån. Fondets kapital besto av andeler som medlemmene betalte inn, dels i gull og dels i egen valuta.

Når et land får betalingsproblemer, er det en kurant sak å få kortsiktige lån i IMF opp til det beløpet som tilsvarer det landet har innbetalt i gull. Men jo, mer landet låner ut over dette, jo strengere vilkår stiller IMF om omlegging av den økonomiske politikken. IMF's vilkår er alltid de samme: 1) Nedskjæring av offentlige utgifter, lønninger og kreditt for å bremse veksten og dermed importen. 2) Devaluering av valutaen til det landet som skal få lån. Dette hindrer også import og fremmer eksporten. 3) Fjerne hindringer for utenlandske investeringer og handelshindringer som toll, importkvoter osv. 4) Tillate innsyn i økonomien fra IMF's side.

Meninga med disse vilkåra er å forhindre at betalingsbalanseproblemene skal dukke opp igjen, og samtidig sørge for at lånet fra IMF og andre utenlandslån, kan bli betalt tilbake med eksportinntekter i framtida. Men vi skjønner at det er en dypere mening bak denne politikken: Det kriseramma landet skal holdes innafor imperialismaktene's innflytelsessfære, og prisen for dette skal betales av de fattige i landet. IMF er et viktig redskap for imperialistlanda i utbyttinga av den 3.verden. Men nettopp disse harde vilkåra og IMF's innblanding i den økonomiske politikken, har flere ganger ført til anti-imperialistiske opprør, statskupp osv.

IMF er dominert av USA og Vesteuropa, fordi de har størst andeler og dermed flest stemmer. De dominerer også i administrasjonen. De økonomiske stormaktene USA, Japan, Vesttyskland, England, Frankrike, Canada og Italia, som møtes regelmessig og diskuterer verdensøkonomien (G7, sjulandsgruppa), har flertall aleine i både IMF og Verdensbanken.

Gjeldskrisa i 80-åra har gitt IMF nye oppgaver. Det gjelder å sørge for at gjeldslanda kan fortsette å betale på låna sine.

Bankene lånte penger til 3.verdenland uten vilkår, og skjøyv IMF med sine harde vilkår i bakgrunnen i 70-åra. Men når låna nå skal betales tilbake, trenger bankene en institusjon som kan framtvinge endringer i den økonomiske politikken i gjeldslanda, og samtidig gi bankene best mulige garantier for nye utlån.

Derfor forhandler IMF først om vilkåra for nye kortsiktige IMF-lån, og når det er i orden er vegen åpen for nye lån fra bankene til tilbakebetaling av de gamle. Slik er

banklåna blitt fornya opp gjennom 80-åra - under stadig tautrekking om nye nedskjæringer og ofre fra befolkninga i gjeldslandene. I stigende grad har IMF måttet fire på sine harde vilkår og nøye seg med «intensjonserklæringer» og lite håndfaste betalingsplaner. I stigende grad har også IMF problemer med å mobilisere bankene til å stille opp med den private delen av de nye lånene. Når gjeldsbomba eksploderer, blir IMF's økonomiske press kanskje erstatta med direkte innblanding med militære midler, overtakelse av fast eiendom i gjeldslanda og andre metoder for å sikre den imperialistiske profitten.

3.3.4. Norsk sosialdemokrati - og gjeldskrisa.

Brundtland-rapporten slår fast at gjeldskrisa er en viktig årsak til miljøproblemer i den tredje verden, av samme grunner som vi har vist i eksemplet fra Senegal. Den norske regjeringa sier at den vil tillempe Brundtland-rapporten. Hvis det virkelig er sånn at den norske regjeringa ønsker å hjelpe u-land ut av gjeldskrisa, kan den begynne med å avskrive alle norske lån til u-landa. Dette vil ikke koste staten noe, for låna vil ikke bli betalt i noe fall. Når det «u-lands vennlige» DNA likevel ikke gjør noe så opplagt og enkelt, er det av to grunner: For det første: Norge skal ut på verdensmarkedet og slåss med de store. Da nytter det ikke å gi bort et nakketak. For det andre: Et slikt moratorium ville skape en ubehagelig presedens for kapitalen og skade forholdet til IMF og internasjonale banker. Dette har ikke norsk kapital råd til hvis den skal ut og konkurrere med de store på verdensmarkedet. Dette står sjølsagt i gapende kontrast til formuleringene i DNAs program:

- Aktiv norsk deltakelse i arbeidet for nye internasjonale regler som sikrer en bedre arbeids-deling og inntektsfordeling mellom fattige og rike land.
- Arbeide for at utviklingslandene gis like vilkår og rettmessig innflytelse i internasjonale økonomiske organer.

Men skille mellom liv og lære har aldri tatt nattesøvnen fra de som lever av å undertrykke andre.

3.4. Miljømordet på den 3. verden.

3.4.1. Ørkenspredning og jorderosjon.

Cashcrop-politikken og energikrisa skjerper rovdrift og ørkenspredning (To ganger Danmarks areal hvert år blir ørken.) Den tapte jorda kunne gitt en produksjon verdt 12,5 mrd dollar. Det ville bare koste 2,5 mrd dollar å stanse ørkenveksten. Likevel blir det ikke gjort, av den enkle grunn at fortjenesten på å stanse ørkenspredning likevel blir langt mindre enn å sette pengene i banken. (I tillegg til de 2,5 mrd kommer sjølsagt landbruksmaskiner, arbeidskraft, infrastruktur osv. som gjør at sjølve profitten blir for liten til å interessere kapitalen).

3.4.2. Flytting av sterkt forurensende fabrikker til u-land.

Eksempel: Union Carbide i India som krevde tre tusen menneskeliv. Det kommer mer sånt. I dag flyttes det livsfarlige prosjekter fra i-landa til u-landa etterhvert som det blir strengere regler i industrilanda. Helt kynisk spekulerer kjemiske monopoler og andre storkapitalister i at den nye kunnskapen om de farlige stoffene ikke er kjent i u-landa og at lov- og regelverk ikke er utvikla for å møte en slik trusel. De som står bak dette veit meget godt hva de gjør, og når det fører til død og elendighet kan det ikke lenger kalles uaktsomt drap, men overlagt mord.

3.4.3. Ødelegging av den tropiske regnskogen.

Den tropiske regnskogen er jordas største oksygenprodusent. Den ødelegges ut fra et kortsiktig profittmotiv, uten noe hensyn til lokalbefolkninga eller menneskehetens langsiktige interesser. Når regnskogen forsvinner, blir jorda blottlagt for flom og vind. Der det var en frodig skog, kan det i løpet av kort tid bre seg en ørken. Dermed ødelegges livsvilkåra for mennesker, og dyre- og plantearter utryddes. Norge er med: Ila-Lilleby Smelteverk planlegger å bygge en fabrikk i Brasil der det først skal raseres 170.000 mål regnskog og så skal pumpes ut 15 tonn utslipp i døgnet. Ila-Lilleby regner med å tjene flere titalls millioner kroner på å bygge denne fabrikk i Brasil og dermed slippe unna de strengere utslippsreglene i Norge.

I Sarawak skal store deler av regnskogen settes under vann gjennom et stortilt vannkraftprosjekt ved elva Rejang. Ved full utbygging må 20.000 mennesker tvangsflyttes. Motstanden mot utbygginga er stor blant lokalbefolkninga og miljøvernorganisasjonene. Standard Telefon og Kabel er ute etter kontrakt på en undersjøisk kabel som skal overføre kraft fra Sarawak-anlegget til fastlands-Malaysia og Singapore. Også andre norske bedrifter har vært med på å konkurrere om anbud til anlegget. Om de får tilslaget vil de profitere grovt på rasinga av regnskogen og det unike livsmiljøet som finnes der. Sarawak-anlegget vil også kunne ha en rekke andre skadelige virkninger. Det finnes planer om å bruke krafta til et stort aluminiumsverk, som neppe vil bli plaga med strenge forurensningsrestriksjoner. Dammen vil kunne øke tilfeller av elveblindhet, slik det har skjedd ved Volta-dammen i Ghana. På grunn av slam er det fare for at den største dammen i Sarawak vil ha ei levetid på knapt 30 år. Det hører med til historia at daværende statsminister Willoch var svært aktiv i å anbefale norsk deltakelse i Sarawak-prosjektet. Regjeringa Brundtland har ikke gjort noe for å stoppe norsk deltakelse eller motvirke prosjektet. Men Brundtland-rapporten sier meget klart at tropiske regnskoger er en uhyre viktig ressurs for livet på jorda som helhet:

«Tropiske regnskoger dekker bare 6% av jordas overflate, men inneholder minst halvparten av verdens arter... Kanskje 90 % eller mer av alle arter finnes der.»

3.4.4. Rasinga av dyre- og planteartene.

Rasinga av dyre- og planteartene pågår særlig i den tredje verden. En regner med at det så seint som i 1950 blei utrydda ca. 6 dyre- og plantearter hvert år. I 1975 var tallet kommet opp i 400 i året, mens vi i dag kanskje *utsletter så mye som 10.000 arter i året*. Med denne utviklinga er det sannsynlig at vi fram mot århundreskiftet vil utrydde omlag 1 % av verdens dyre- og plantearter hvert år (50.000 arter). Særlig i den tropiske regnskogen er tempoet stort. Dette er den største økologiske katastrofen på 60 millioner år. På denne måten utarmes jordas genebank og det rettes en trusel mot menneskenes eksistensvilkår.

Når en art utryddes så skjer det også noe med miljøet omkring. La oss si at sur nedbør tar knekken på en spesiell soppart. Så kan en si: Hva er vel sopp for oss, den er kanskje ikke spiselig en gang. Men vent litt: Kanskje et bestemt treslag er helt avhengig av denne soppen for å kunne ta opp næring fra jorda. Treslaget dør ut. Så viser det seg at et bestemt insekt holder til i disse trærne og ingen andre steder. Disse insektene er igjen næringsgrunnlag for en fugleart som hekker i dette området. Osv. osv. Kanskje hele livsmiljøet i området forandrer seg fordi soppen forsvinner. Noe av det alvorligste med rovdrista

Sultkatastrofen er verst i en del tynt befolka land. F.eks Sudan.

på regnskogen er at det skjer slike helt uoversiktlige og vidtrekkende ødeleggelser av økosystemer.

3.4.5. Direkte geneplyndring.

Noen få monopolkapitalistiske selskaper driver rovdrift på verdens genemateriale for å sikre høy produktivitet. Dette har ført til at verdens jordbruk er blitt uhyre sårbart. Nesten all hveten i et land kan høre til en og samme stamme. Hvis den rammes av sjukdom kan hele hvetehøsten slå feil. Arvematerialet som brukes til å unngå dette hentes på anarkistisk og ukontrollert vis fra den tredje verden av kjemiske monopolbedrifter og internasjonal agrobusiness.

3.5. «Slik dør de andre.»

Vårt forhold til tragedier og menneskelige lidelser har underlige proporsjoner. Når en Jumbo-jet en sjelden gang faller ned føler vi tragedien sterkt, og mediene dekker den med svære bilder og mange detaljer. Men tallet på mennesker som dør av sult og underernæring hvert år er så stort at det svarer til at 300 Jumbo-jet-maskiner skulle falle ned hver eneste dag hele året gjennom. Dette er så ufattelige tall at vi ikke klarer å ta dem inn over oss. Tragedien blir statistikk. I virkeligheten er disse menneskene ikke bare ofre for en gigantisk tragedie, de er falne i den økonomiske krigen mellom imperialismen og verdens undertrykte folk. Og det faller nesten like mange i den krigen hvert år som det gjorde i hele den 2. verdenskrigen.

Hvorfor sultar folk i hjel? I følge tradisjonell borgerlig befolkningsteori (Malthus o.a.) sultar menneskene i hjel på grunn av overbefolkning og mangel på mat. Hvor absurd teorien om

overbefolkning er får en et inntrykk av ved å sammenlikne f.eks. Nederland med Sudan. Sudan er et av de landa som er blitt hardest ramma av sultkatastrofen. Men det er svært tynt befolka, bare 8 innbyggere pr. kvadratkilometer, mens Nederland har 348 innbyggere pr. kvadratkilometer og er et av verdens rikeste land. Sjølsagt kan befolkningsøkning skape press på ressursene, men eksemplene Nederland og Sudan viser at rammene ikke er absolutte. Årsakene til sulten må opplagt finnes andre steder.

Sulter folk i hjel fordi det finnes for lite mat i verden? Noen folk trudde det. Som nevnt var det ei slik tenkning som fikk Nobelkomiteen til å gi fredsprisen til norsk-kanadieren Norman Borlaug.

De nye kornslaga ga faktisk mye større avlinger. Men de krever altså også mye mer kapital. De fattigste bondene har blitt pressa ut av jordbruket. De har mista livsgrunnlaget og mye av det de oppfatta som sin verdighet. I stedet prøver de å overleve på og ofte under eksistensminimum. Mens verden produserer mer mat enn det strengt tatt er behov for, sulter det i hjel flere enn noen gang. Ja det produseres så mye mat at produsentene ikke får solgt den til priser som gir profitt. Det bygges opp hele «smørberg» og «melkesjøer», og mye mat blir simpelthen odelagt, kjørt på fyllinga, brent; korn blir omdanna til metanol og brukt

som drivstoff i biler. Den dynamikken som skapte den «grønne revolusjonen» endra klasseforholda. Småprodusentene og naturalhusholdninga blei knust og de kapitalsterke og deres pengejordbruk blei favorisert.

Men hvis folk ikke dør av mangel på mat og heller ikke på grunn av overbefolkning, hvorfor dør de da? De dør av sult og underernæring av flere grunner. For det første dør de fordi de ikke har kjøpekraft til å skaffe seg maten. De er ikke noe marked, og dermed er de uinteressante for matprofitorene. Maten produseres jo ikke først og fremst for at folk skal få nok å spise. I global målestokk produseres maten or å tjene penger, profitt. I det politiske økonomien har vi lært at merverdien skapes i produksjonen. Men den kan ikke realiseres som profitt uten å bli solgt på et marked. *Hvis de sultne menneskene ikke har kjøpekraft så er de fra denne synsvinkelen helt uinteressante.* Dette skjer ikke fordi kapitalistene er spesielt onde. Det er en direkte følge av kapitalismen som system. Derfor kan vi i høy grad si at de som dør av sult og underernæring i verden i dag er en del av den prisen vi må betale for «gleden» ved å ha et kapitalistisk system.

Øvrige kapitler i studieboka
om imperialismen kan lastes ned fra
<http://akp.no/ml-historie/pdf/studieboker/>

SPØRSMÅL:

7). Ta for dere de ulike løsningene som de imperialistiske landa har lansert for landa i den 3.verden. Diskuter hvorfor de har mislyktes? Er det ut fra de svara dere kommer fram til, mulig å si noe om innholdet i en virkelig frigjøringsstrategi for folkemasene i disse landa.

8). Ca. 80 000 barn dør av sult hver dag - hvorfor?
Hva er de viktigste betingelsene for å utrydde sulten uten å ødelegge jorda enda mer?

9). Hva er årsakene til gjeldskrisa. Bør de forgjelda landa gå til betalingsnekt? Hva hindrer dem? Hvilke konsekvenser kan gjeldskrisa få i vår del av verden?
Hvilke krav bør vi stille til den norske regjeringa i forbindelse med gjeldskrisa?

10). Hva er forskjellen på AKP og Arbeiderpartiets strategi overfor sult, økologiske- og utviklingsmessige problemer i den 3.verden.

